

SABER-NE
MÉS

Una de les qüestions que cal abordar en el disseny de les tasques d'aula és en quin tipus d'agrupament es desenvoluparan, per garantir que siguin productives i generin interacció de qualitat entre l'alumnat, necessària per assolir aprenentatges profunds, significatius i transferibles.

Entre els tipus d'agrupament que podem trobar en els centres educatius, es poden diferenciar els que són acadèmicament homogenis dels que són heterogenis. Dins dels **agrupaments homogenis**, els més freqüents són:

- **Agrupaments per nivells entre les classes.** Grups classe homogenis: són les agrupacions per nivell que s'implementen en molts centres. Per gestionar millor l'atenció a la diversitat, els grups que integren alumnat amb un nivell baix d'assoliment competencial solen ser més reduïts que la resta.
- **Agrupaments per nivells dins les classes.** Grups reduïts, dins d'un mateix grup classe estable o diferents grups classe d'un mateix nivell, que s'organitzen dins de matèries específiques. La durada dels grups no és permanent i els alumnes poden canviar segons la tasca o a mesura que progressen. Un exemple són els agrupaments flexibles aplicats en les matèries instrumentals en molts centres.

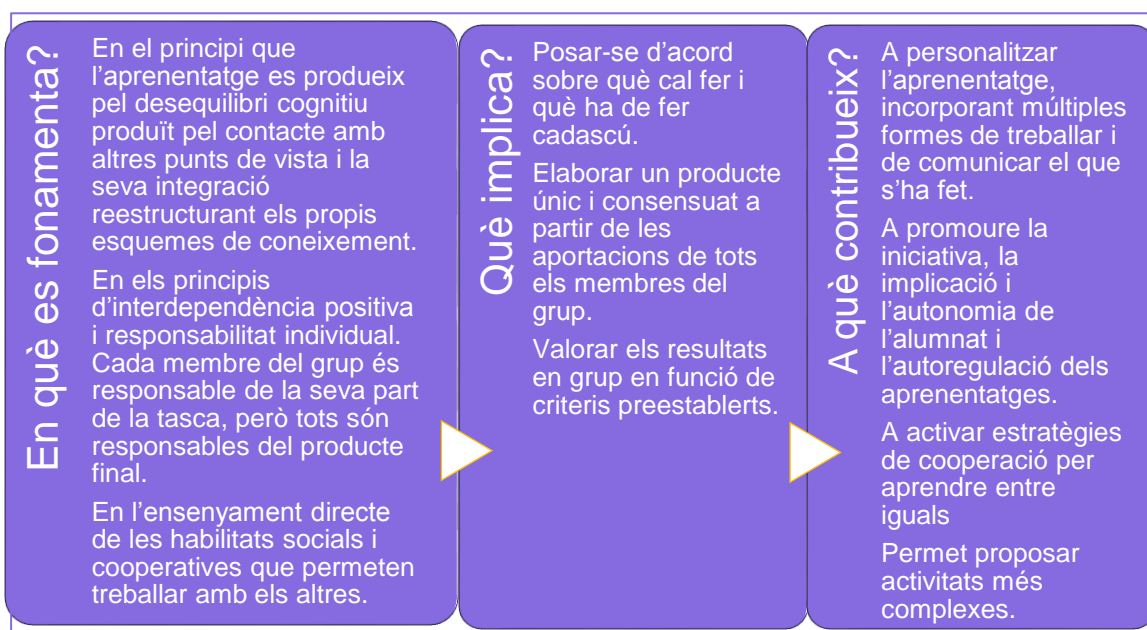
Un grup que pot ser homogeni o heterogeni és el dels **agrupaments multigrau o multiedat**. Grups que es formen amb alumnat de diferent edat i, normalment, del mateix cicle. Són no permanents i s'organitzen per treballar algunes matèries del currículum. Aquest model se sol preferir a les escoles rurals, per tal que l'alumnat més gran ajudi el més petit; en aquest cas, són heterogenis, però no treballen necessàriament de manera cooperativa.

Els **agrupaments heterogenis** són l'estructura òptima per aplicar estratègies de treball cooperatiu. Són grups reduïts, conformats dins del grup classe. Són flexibles: poden durar el temps d'execució d'un projecte o una recerca o ser estables al llarg del curs per tal que desenvolupin més d'un projecte o col·laborin en totes les tasques.

La metodologia TILC prefereix els **agrupaments heterogenis**, ja que s'hi generen intercanvis orals de qualitat i permeten que els alumnes cooperin en l'elaboració de productes comunicatius: preparar una exposició oral, escriure un text, comprendre una lectura... És, a més, un agrupament que garanteix la inclusió i la igualtat d'oportunitats, potencia l'aprenentatge de tots els continguts curriculars, accentua el protagonisme de l'alumnat i contribueix a crear un clima d'aula favorable a la participació i l'aprenentatge.

El treball cooperatiu

En moltes aules del nostre sistema educatiu, el treball cooperatiu ja és una realitat habitual. “Treball cooperatiu” és un terme genèric per referir-se a un procediment didàctic que parteix de l’organització de la classe en petits grups (d’un màxim de 4 o 5 alumnes) mixtos i heterogenis, on els alumnes treballen conjuntament de manera coordinada per resoldre tasques acadèmiques. El treball de tots els participants està estretament vinculat, de tal manera que tots són responsables de resoldre la tasca que s’ha plantejat, que només es considera que s’ha dut a terme correctament si els objectius s’han assolit tant individualment com col·lectivament. En aquest marc, el docent fa la funció de tutor, que proporciona retroalimentació positiva i estímul i promou l’autoavaluació.

Diverses [teories sobre l’educació](#) destaquen els valors de l’aprenentatge en interacció i han ajudat a construir conceptualitzacions al voltant del treball cooperatiu. Totes comparteixen una concepció de l’aprenentatge en què cal construir plegats, amb processos d’autoregulació reforçats per l’intercanvi entre iguals, on es potencia l’ajuda mútua, l’explicitació del propi punt de vista i el contrast d’idees, en oposició a l’aprenentatge individualista i competitiu de models més tradicionals.

En la interacció que es genera en cooperació, s’impulsen competències comunicatives que impliquen expressar, explicar, argumentar i interpretar pensaments, sentiments i fets; escoltar i aprendre a respectar les idees dels altres i exposar les pròpies; debatre i fer crítiques constructives; negociar i

mediar per construir coneixement; fer preguntes i col·laborar per respondre-les... Per això és fonamental tenir en compte aquesta metodologia en el TILC.

L'ensenyament recíproc de Palincsar i Brown és un exemple de suport i cooperació entre iguals aplicat a la lectura, en el qual, per torns, els alumnes apliquen diverses operacions cognitives per llegir un text: predicció, formulació de preguntes, resum, aclariments. En aquesta situació, el grup aprèn del coneixement i les experiències dels altres, i el suport és compartit per tots els membres i canvia constantment a mesura que el grup treballa en la tasca.

Composició dels equips de treball cooperatiu

- Equips de quatre o cinc alumnes, com a màxim.
- De composició heterogènia (en gènere, ètnia, interessos, capacitats, motivació, rendiment, autonomia...), reproduint en cada equip, tant com sigui possible, les característiques del conjunt del grup classe.
- Equilibrats: hi ha d'haver un membre del grup amb un nivell alt d'autonomia, interessos i motivació, dos alumnes de nivell mitjà i un altre de nivell inferior, dins de les característiques del grup classe i del tipus d'activitat.

S'aconsella que, per assegurar l'heterogeneïtat i l'equilibri, sigui l'equip docent qui distribueixi els participants en els diferents equips, tenint en compte les seves preferències i les relacions preexistents entre ells.

Estratègia per constituir grups cooperatius. Font: Pujolàs, P; Ramon, J. *et al.* (2011).

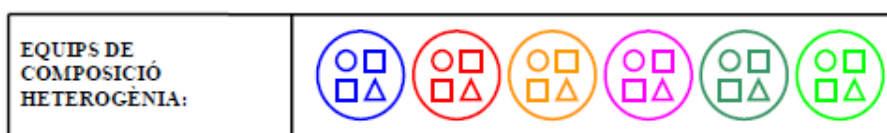
En general, els models d'agrupament cooperatiu es poden classificar en aquestes tres modalitats:

- Els equips de base: són grups permanents, al llarg d'un projecte, un trimestre o un curs. Es poden utilitzar no només per fer treballs cooperatius sinó per proporcionar-se ajuda mútua; els alumnes poden

treballar individualment i amb activitats personalitzades, però a la vegada ajudant-se: fent-se preguntes, intercanviant-se informació, construint esquemes, corregint-se exercicis...

- Els equips esporàdics: tenen una durada, com a molt, d'una sessió de classe, però també poden durar menys, el temps just per respondre unes preguntes, fer una activitat breu o resoldre un problema. Poden ser grups més petits: parelles o trios.
- Els equips d'experts: es formen grups d'un nombre determinat de membres per fer una tasca que es divideix en tantes parts com membres té el grup, cadascun dels quals és responsable d'una d'aquestes parts. A continuació, els membres de cada grup que han de treballar el mateix contingut s'ajunten i treballen junts. Després, es tornen a formar els grups inicials i cada "expert" aporta el treball del seu apartat.

Encara que el treball cooperatiu es basa en l'heterogeneïtat dels grups, també preveu moments d'agrupament homogeni:

Distribució més adient quan s'aprèn quelcom de nou.

Distribució més adient quan es tracta de practicar allò que ja s'ha après, amb activitats apropiades al nivell de cada equip, o per reforçar els aprenentatges d'un determinat equip d'alumnes o bé per introduir-ne de nous a un altre equip.

Tipus d'agrupament segons el tipus d'activitat. Font: Font: Pujolàs, P; Ramon, J. *et al.* (2011).

Quines implicacions té el treball cooperatiu per al docent?

Els processos de cooperació són un recurs molt ric per a la gestió instruccional a l'aula si s'utilitzen adequadament. Agrupar els estudiants dins de les classes pot tenir un impacte positiu en l'aprenentatge, més que no pas ensenyar amb tot el grup classe.¹ Cal tenir en compte, però, que agrupar per agrupar, sense aplicar cap estratègia d'instrucció diferenciada respecte a l'ensenyament amb tot el grup classe, no genera, *per se*, cap efecte significatiu. Per això és important:

¹ Gerard Ferrer-Esteban. [Quines estratègies d'agrupament responen a criteris d'efectivitat i d'equitat?](#)

- Valorar l'objectiu principal de la tasca de grup i de la pertinència de la situació grupal per decidir quin tipus d'agrupament cooperatiu aplicarem o si preferirem el treball individual: no totes les activitats d'aula requereixen la interacció de grup, també hi ha d'haver moments de treball personal.
- Planificar els grups equilibrant-ne els components, de manera que es garanteixi que "aprenen junts".
- Supervisar el procés d'interacció per garantir l'aprenentatge, guiar l'autoregulació i facilitar la integració de tots els membres.
- Ensenyar a treballar cooperativament de manera explícita; no n'hi ha prou amb agrupar els alumnes i esperar que, espontàniament, aprenguin a cooperar.

Estratègies i dinàmiques per facilitar i impulsar el treball cooperatiu per aprendre continguts

Són nombroses les [tècniques](#) (Pujolàs, P; Ramon, J. *et al.*, 2011) que el docent pot implementar en el treball cooperatiu. De l'objectiu didàctic que ens haguem proposat dependrà que en seleccionem una o una altra. Per exemple, si volem treballar una lectura, podem optar per:

- Lectura recíproca. Tres alumnes llegeixen alternant els rols (llegir, resumir, validar) o aplicant estratègies lectores complementàries. És útil per complementar la comprensió del text i per practicar les diferents estratègies de lectura.
- Distribució de la lectura: cada alumne llegeix un fragment d'un text o un text diferent. És útil per abordar un text molt llarg o per posar en joc diferents lectures. També podem distribuir els textos segons la dificultat i la capacitat lectora de cada alumne.
- Preguntes diferents per llegir el mateix text. Cada participant s'encarrega de respondre una pregunta. Podem assignar les preguntes més simples a l'alumne amb menys autonomia lectora per tal de garantir que tots els integrants del grup poden contribuir a l'encàrrec.

En els tres casos, la lectura ha de portar a un producte únic, consensuat per tot el grup.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

Us convidem a llegir aquests títols per ampliar la informació:

- DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. EAP TERRASSA. [El treball en grups cooperatius com una de les eines per afavorir l'atenció a la diversitat.](#) [Consulta: 13/5/2021].
- DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. [Programa intensiu de millora. El treball cooperatiu.](#) [Consulta: 13/5/2021].
- FERRER-ESTEBAN, G. (2015). [Quines estratègies d'agrupament responen a criteris d'efectivitat i d'equitat?](#) Barcelona: Fundació Jaume Bofill. [Consulta: 13/5/2021].
- GRUP DE RECERCA SOBRE APRENTATGE ENTRE IGUALS (GRAI). [Mètodes d'aprenentatge cooperatiu.](#) [Consulta: 13/5/2021].
- MIR, C. *et al.* (1998). *Cooperar en la escuela. La responsabilidad de educar para la democracia.* Barcelona: Graó.
- Pujolàs, P; Ramon, J. *et al.* (2011). [El programa CA/AC \(Cooperar per Aprendre/Aprendre a Cooperar\) per ensenyar a aprendre en equip. Implementació de l'aprenentatge cooperatiu a l'aula.](#) Grup de Recerca GRAD-CIFE de la Universitat de Vic. [Consulta: 13/5/2021].